

॥ ॐ ॥

॥ श्रीसद्गुरु विंजयते तमसि ॥

सौभाग्यवती स्त्रीयो भाटे अभूद्य
हेम-भण्डि-भाण्डा.

प्रथम गुच्छ.

लेखक,
दलपतराम गौरीशंकर नवलभा.
जमनगर.

पोताना सहगत पुत्रो त्रिकभद्रास तथा भगनलालना
पुण्यायै स्त्री वर्गमां लेट आपत्ता भाटे

छपावीने प्रसिद्ध कर्ता,
सोन्नी केमलभा लाललता धर्मभरणी
श्रीमती भोंधीबाई अंभादीया.

अभद्रावाह-पारमसा रेश डपर धी निर्भण प्रिन्टिंग प्रेसमां
लालुभाळ धरभाळ त्रिवेदीये छाप्युं.

आवृत्ति १ वी.

प्रत १०००.

संवत् १९७५.

सने १९१८.

हाडरे-स्त्रीयो सुधरशे तोज हण, उत्तम थशे अथाक;
पृथ्वी सुधरशे तोज त्यां, पाके सारे पाक.

सचवाइ विधापीठ अंश १८८३
अंश १८८३
अंश १८८३ " ॐ "

सचवाइपर दुनियां दिवानी इय.

सोना चांदी और जवाहरातका फेन्सी जेवर बनानेवा-
लेका बड़ा कारखाना. नं० ३२ आरमीनीयन स्ट्रीट
कलकत्ता.

महाशय,

हमारे यहां कारखानामें सब प्रकारका सोनां, चांदी
और जवाहरातका फेन्सी जेवर ग्राहकोंको कितनी क़िफायत
वईमानदारीसें भेजा जाता है. इसकी परिक्षा एकवार कुछ
माल मंगा कर अवश्य करना चाहिये । माल देखनेसें हमेरी
सचवाइ आपको मालूम हो जायगे और आप समझ जायगे
कि दुकानवाला बड़ा ईमानदार है.

मालेक

सोनी मोहनलाल जेठाभाइ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૮૧-૬

વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ રત્ન મણિપાલ

વિગય ૨૧૩૪૪૨

॥ ॐ ॥

શ્રીમન્નાથ સદ્ગુરુ વિજયતે તમામ્

ઐ બોલ.

આ લેખ લખવામાં મારા તરફની તો લેશ માત્ર પથ્ય ફૂટિ નથી, તેમજ ખાસ નવિનપથ્ય પથ્ય નથી; માત્ર વર્તમાનકાળને અનુસરતી આ ઉપદેશામૃત પોથી વિનામૂલ્યે જનસમાજમાં વેંચી આપવાનું સંકલ્પું માન શ્રીમાન સોની જ્ઞેઠાભાઈ લાલજીનાં ધર્મપત્ની ગંગા સ્વરૂપ શ્રીમતી ખુદેન મોંઘીઆઈનેજ ધટે છે. તેમણે પોતાના સદ્ગત સુપુત્રો ત્રિકમદાસ અને મગનલાલના સ્મરણાર્થે જનસમાજની આ ઉચી સેવા બજાવી છે.

કોઈ દેશ દાઝત વીર પુરુષ આપણા આર્યાવર્તની ઝાંખ મારતી કાન્તિને પુનઃ તેના સતેજ સ્વરૂપમાં લાવવા, અને આધુનિક સમયમાં શ્રીધર્મનો પ્રચાર કરવા આવી આવી ટુંક પોથીઓ વિનામૂલ્યે જનસમાજમાં વેંચવા ઉત્સાહ બતાવશે તો તેઓને અમે ધણી ખુશીથી ઉત્તમોત્તમ સંગ્રહ તૈયાર કરી આપશું.

લાંબા લાંબા લેખો અને બાષણોના કરતાં આવી ટુંક પોથીઓ પ્રકટ થઈ હોય તો તેનો સદુપયોગ વિશેષ થાય એ તો ચોક્કસજ છે.

સાંપ્રત સમયે ધર્મ-નીતિનો બોધ મળે, મનુષ્યત્વ પ્રાપ્ત કરવાની અભિવાંચના ફળે, અને હૃદયની મહિનતા ટળે એવાં પુસ્તકો વાંચવાની અભિરૂચી જનસમાજમાંથી ધટી ગયેલી દૃષ્ટિઓચર થાય છે,

લોકોની અભિરૂચી કલ્પિત નવલ કથાઓ વાંચવા અને નિર્લજ્જ થાને જનસમાજમાં અધર્મ-અનીતિની વૃદ્ધી કરનાર નાટ્ય પ્રયોગો નિહાળવા તરફ વધુ વિલોકાય છે. આવા સમય અને સંજોગોમાં ખાસ કરીને સ્ત્રીઓને માટે આવી “ હેમ-મણિ-માળા ” ને દરેકના કંઠમાં ધારણ કરાવી હોય તો તેનું ઉત્તમોત્તમ ફળ મળે ખરું ?

સંપત્તિવાન છતાં અશિક્ષિત રહેનાર મનુષ્યજ દયાપાત્ર છે. વિદ્વાનો પ્રસાદ આપવાની, સંપત્તિહીન મનુષ્યોની ઇચ્છાઓ, ધનહીનતાથી નિયંત્રિત હોય છે, તથા ઉદર પેષણ કરવામાંજ તેમનો સધળો સમય રોકાય છે; આથી તેમને શિર-વિશેષ જવાબદારી રહેતી નથી. પરંતુ અશિક્ષિત શ્રીમંતો માત્ર પોતાની અભિલાષાઓને વિવિધ પ્રકારે પોષવામાંજ પોતાનું જીવન ગુજારે છે, અને પોતાને પ્રાપ્ત થએલી લક્ષ્મી તથા અવકાશનો સદુપયોગ કરતા નથી, તેઓજ સર્વદા ઉપાલંબને પાત્ર છે.

ગંગાસ્વરૂપ શ્રીમતી ખડેન મોંઘીયાઇના આ શુભ કાર્ય માટે તેમને પુનઃ ધન્યવાદ આપવાની સાથે તેમના સુપુત્રો રા. મોહનલાલ તથા રા. ત્રિભોવનદાસને પણ ધન્યવાદ આપતાં અમને અતિ આનંદ થાય છે. તેમણે પણ પોતાના સદ્ગત બન્ધુ ત્રિકમદાસ તથા મમનલાલના

+ સ્ત્રી વર્ગને વિશેષ કરીને અલ્પકારોપર ધણી પ્રીતિ હોય છે તેથી પુસ્તકનું નામાભિધાન “ હેમ-મણિ-માળા ” રાખ્યું છે જેનો અર્થ સુવર્ણમાં ગુંથેલાં મણિની માળા. વળી સમ્બન્ધીને રનેહી-ઓનાં નામો ઉપરથી ગોઠવેલું નામ પણ છે.

લેખક.

સ્મરણાર્થે સામવેદીય આદ્યજ્ઞાનાં સંખ્યાદિ નિત્યકર્મનાં પુસ્તકો અધિકારી જનોને વિનામૂલ્યે આપવા પ્રકટ કરાવ્યાં છે. તેઓ આવાં અનેક વિધ ઉત્તમ પુસ્તકો યોગ્ય અધિકારીઓમાં વહેંચવામાં રહેલું અતિ ઉપકારક તત્ત્વ અધિક અધિક સમગ્ર દેશ કાળાનુસાર એવા અનેક ઉપકારક સન્માર્ગોમાં સ્વ દ્રવ્યનો સદુપયોગ કરવા ભાગ્યશાળી થઇ જનસમાજની ઉત્તમોત્તમ સેવા બજાવવાને તેમજ તે વડે પ્રાપ્ત થનાર ઉત્તમ કીર્તિ અને પુણ્યના ભોક્તા થવાને શક્તિવાન બને, અને લેઓના સદ્ગત બંધુઓના આત્માને પરમ શાંતિ મળે એમ પરમ કૃપાળુ પરમાત્માને અંતઃકરણ પૂર્વક અમારી પ્રાર્થના છે. અને આ પુસ્તકનો લાભ લેનાર પ્રત્યેક વાંચક વર્ગ પણ એ ધન્યવાદ આપવામાં શામિલ થશે. વળી જે સ્વર્ગસ્થ વ્યક્તિના સ્મરણાર્થે આ શુભ પ્રવૃત્તિ તેમણે ચાલુ કરી છે તે વ્યક્તિના આત્માની અધિકાધિક શાન્તિ અર્થે પણ એ શુભ શબ્દો તેમના હૃદયમાં ઉદ્ભવ્યા વિના નહિજ રહે ?

આ દેશ તેમજ પૃથ્વી પરનાં દરેક દેશોમાં કરવા યોગ્ય જન-કલ્યાણનાં અનેક સત્કાર્યો કરનારા નિષ્કામ, કુશળ, ઉદાર, ઉત્સાહી અને પ્રમાણિક નરનારીઓની સર્વદા વૃદ્ધિ કરવા કૃપાળુ મહાન પ્રભુ કૃપા કરો.

ૐ શાન્તિ: શાન્તિ: શાન્તિ:

જામનગર.
શ્રીકૃષ્ણ જન્માષ્ટમી. }
તા. ૨૯-૮-૧૯૧૮

લી. સેવક,

દલપતરામ ગૌરીશંકર નવલખા.

॥ ૐ ॥

અર્પણપત્રિકા.

સમગ્ર ભારતમાં અમૂલ્ય રત્નરૂપ દેશોદ્ધાર
કરનારી સતી સત્નારીઓ:—

આ “ હેમ-મણિ-માળા ”નું પ્રથમ ગુચ્છ આપના કરકમળમાં
આપતાં અતિ આનંદ થાય છે.

બહેનો, આપના ધ્યાનમાં હશે કે આપણા જે દંપતિ વ્યવહારને
મહાનશ્રી “મનુ” મહારાજે ઉત્તમોત્તમ વર્ણવ્યો છે તેની અત્યારે કદંગી
રિશ્તિ જોતાં ખેદ થાય છે. આમ થવાનું વિશેષ કારણ બાળકને
છે. તેને ક્ષીધે કન્યાઓ વિદ્યારૂપિ ભુષણથી ભૂષિત થઈ શકતી નથી.
વળી તેમને સર્વથા અજ્ઞાન અને અયોગ્ય રાખવાની રીતી તથા તેમના
ચારિત્રનું ગુંથન કરવાના ચત્તનો અભાવ એ પણ તેમની ઉન્નતિને
આડે આવનાર છે.

આ બધાંનાં દોષવાનું બહુ અંશે માતાપિતા પણ છે તેમ થોડે
અંશે સંતતીનો પ્રભાદ પણ તેમાં કારણભૂત છે. એ બંને દોષો પ્રભુ
ધૃત્વાથી આપણા દેશમાંથી દૂર થાઓ તેમ અંતઃકરણ પૂર્વક ઈચ્છતાં
મહેને આશા છે કે વાંચક બહેનો આ “ હેમ-મણિ ” માળાનો યથા-
યોગ્ય *બોધ ગ્રહણ કરશે, તેમજ સર્વ પ્રત્યે પોતપોતાનું કર્તવ્ય બ-
જવવાનાં ચત્તો કરીને પોતાનાં ગ્રહોને સુખ, સંપત્તિ, અને શાન્તિના
ધામરૂપ બનાવીને અમારા આ પ્રયાશને સફળ કરી દિપાવશે.

જામનગર.

શ્રીવામનજયંતિ.

તા. ૧૭-૯-૧૯૧૮.

શ્રી. સેવક,

દલપતરામ ગૌરીશંકર નવલખા.

* પોતાને મળતે અવકાશને સમયે હમેશાં જે સ્ત્રીઓ આ
“ હેમ-મણિ-માળા ”નું મનન કરશે તો તેમનો ગૃહસ્થાશ્રમ અધિકા-
ધિક શુભ ફળદાયી થશે.

॥ ॐ ॥

भवाटविनुं बन्धन तोडनारां माता, पिता अने
सद्गुरुनी स्तुति.

वसंततिलका वृत.

ह्रिमंगथी ચરણમાં, ધરે મુજ શીશ,
દ્રષ્ટિ કૃપાની કરશે, મુજ રંક દીશ;
માતા પિતા, ગુરુ પ્રતાપ અમાપ પેખું,
પ્યારે પ્રસાદ તમ પૂજ્ય તણો હું લેખું.

૧

સંસ્કાર પૂર્વે ભવના, ફલતાં હું આજ,
રોહે સ્તુતિ સ્તવી કરે, સધળાં સુકાજ;
ઉત્પત્તિ છે તમ થકી, તમથી સ્થિતિ છે,
સાદાગથી દલુ નમે, તમમાં ગતિ છે.

૨

ચાતો અવિનય હશે, નહિ દોષ લેતા,
હું બાલમાં મતિ નથી, ગણી સંતોષ દેતા;
લૈ ભેટ અલ્પ વિનયી, વિનતી સુધીને,
સ્વિકારશે ચરણમાં, ગુણના રૂણીને.

૩

દંડપ્રજ્ઞ છંદ.

તિર્યો વસ્યાં છે, ગુરુ પાદ માંહી,
એ ત્યાગી નિશ્ચે નવ જાઉં ક્યાંહી;
જ્યાં જાઉં ત્યાંતો નવ અન્ય કાણું,
સર્વ સ્થળે આપ દીસો દયાળુ.

શ્રી. સેવક,

દલપતરામ ગૌરીશંકર નવલખા.

॥ ૐ ॥

સમર્પણ અને નિવેદન.

બ્રહ્માનેન્દં પરમસુખદં કેવલં જ્ઞાનમૂર્તિમ્ ,
દ્વંદ્વાતીતં ગગનસદૃશં તત્ત્વમસ્યાદિલક્ષ્યમ્ ।
एकं नित्यं विमलमचलं सर्वधीसाक्षि भूतम् ,
भावातीतं त्रिगुणरहितं सद्गुरुं तं नमामि ॥

સમર્પણ.

અનંત વિનાના અનંત રૂપવાળા, અને અનંત અંગ, હાથ, પગ, નેત્ર, તથા મસ્તકોવાળા સાશ્વત પરમાત્માને નમ્ર વન્દન હો. અનેક નામવાળા, અમોઘ બળવાળા, અને સહસ્રકોટિ યુગોને પશુ પોતાની પાંખના એક ખૂણામાં ધારણ કરનાર મહાકાલ જેનો અંશ માત્ર છે, એવા સર્વ કાલ સ્વરૂપ પરમાત્માને સપ્રેમ પ્રણામ હો.

મહાસાગરરૂપિ ખડિયામાં નીલગિરિ પર્વત જેટલું કાળજી હોય, કદપ વૃક્ષની ડાળીની કલમ હોય, અને તે વડે પૃથ્વીરૂપી કાગળ ઉપર સાક્ષાત્ સરસ્વતી દેવી કદાપિ સર્વકાળ સુધી લખ્યા કરે, તોપણ હે નાથ ? તમારા શુણોનો પાર આવે તેમ નથી.

ઉપમાથી, દૃષ્ટિથી, કે અનુભવથી પણ જેનો પ્રભાવ સમજી, માપી ન શકાય એવા હે પ્રભો ? આ ચરાચર લોકના તમે પિતા છો, પૂજ્ય છો, ગુરુ છો, આપ મહાનથી પણ મહાન છો. ત્રણે લોકમાં, અને સમસ્ત બ્રહ્માંડમાં પણ આપના સમાન કોઈ નથી, તોયછી આપનાથી અધિક તો ક્યાંથીજ હોય ?

તમેજ મારી માતા છો, તમેજ મારા પિતા છો, તમેજ મારા બન્ધુ છો, તમેજ મારા મિત્ર છો, તમેજ મારી વિદ્યા છો, અને તમેજ મારું દ્રવ્ય છો, હે દેવના દેવ ? તમેજ મારું સર્વસ્વ છો.

કાયા વાણી અને મનથી—ઇન્દ્રિયોથી, બુદ્ધિથી, અહંભાવથી, કે પ્રકૃતિના સ્વભાવથી હું જે જે કાંઈ કરું છું તે સર્વ આપ પરબ્રહ્મને સમર્પણ કરું છું એટલા માટે દેહને નમાવી, પ્રણામ કરીને, આપ પૂજ્ય પ્રભુને “ પ્રસન્ન થાઓ ” “ પ્રસન્ન થાઓ ” એમ હું સવિનય પ્રાર્થના કરું છું. માટે હે દેવ ! જેમ પિતા પુત્રના, મિત્ર મિત્રના, અને પતિ પ્રિયાના અપરાધો સહન કરે છે, તેમ દયા સ્વરૂપ પ્રભો ? પિતા, સન્મિત્ર અને પ્રિય બનીને આપ મહારા નિરંતર થયા કરતા અપરાધો સહન કરો. ક્ષમા કરો.

નિવેદન.

ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષને સારી રીતે પ્રપ્ત કરવામાં પતિ પત્નીએ એક સરખાં આચરણ અને વૃત્તિથી તથા એક ચિત્તથી અહોનિશ રહેવું જોઈએ. આમ થાય ત્યારેજ દંપતિ જીવનમાં અમોઢ આવી શકે.

ધન, વસ્ત્ર, પ્રેમ, શ્રદ્ધા અને શ્રીઠાં વેણોથી સર્વદા સ્ત્રીએ પતિને અને પતિએ સ્ત્રીને પ્રસન્ન રાખવી.

જે પત્ની નિરંતર પ્રીતિ પૂર્વક અને નમ્રતાથી એક ચિત્ત બડે પતિ અને કુટુંબની સેવા કરે છે, તે પતિની ધર્મ સંપતિમાં અહ-ભાગીની થાય છે.

જ્યાં પતિ પત્નીથી અને પત્ની પતિથી નિત્ય સંતોષ પામે છે, ત્યાં સુખ, સંતતિ, આબાદી અને કલ્યાણ નક્કીજ પ્રાપ્ત થાય છે.

મન, વચન, અને કર્મને નિયમમાં રાખનાર, સતી સ્ત્રી અને પવિત્ર પતિ જે સ્થાનમાં વસે છે, તે ખરેખર પૃથ્વી ઉપરનું સ્વર્ગ છે.

વહુનું સાઈ ખોલનારી તથા તેના ઉપર પ્રેમ રાખનારી સાસુ, સાસુને અન્તઃકરણથી ચ્હાનારી તથા તે પાસે ન હોય ત્યારે પણ તેનું માન સાચવનારી વહુ, બાબીનું સૌભાગ્ય સુખ જોષ આનંદ પામતી નણુંદ, નણુંદ તરફ અંતરના ઉમળકાથી વર્તતી બાબી, એક ખીજાને બ્હેન સમાન ગણતી દેરાણી જેદાણી, અને વધારે કામ પોતેજ કરવું એવી અરસપરસની હરીશાષ્ઠ કરતી સ્ત્રીઓ જ્યાં છે; અને ક્ષમા, શ્રદ્ધા, તથા સન્માન વૃત્તિથી સ્ત્રીઓની સાથે વર્તનારા પુરુષો, તથા પુરુષો પ્રતિ દયા, પ્રેમ, અને સહનશ્વિજતા રાખનારી સ્ત્રીઓ, જે કુટુંબમાં છે; તે કુટુંબ સ્વર્ગ, કૈલાસ, અને વૈકુંઠથી પણ અધિક આનંદરૂપ છે. કારણ કે ત્યાં લક્ષ્મીજીને હૃદયમાં ધારણ કરતા સાક્ષાત શ્રી પૂર્ણ પુરુષોત્તમ શ્રી નારાયણ ભગવાન નિરંતર વાસ કરીને રહે છે.

॥ ૪૪ ॥ શ્રી તત્સત્.

॥ ૐ ॥

શ્રી સદ્ગુરુની દક્ષિણામૂર્તિ રૂપે સ્તુતિ.

શારૂલ વિકિરિત.

યોગ ક્ષેમ સ્વધર્મ કર્મ ક્રમમાં, રૂડી રીતે રાખના,
 દૈતાદૈત વિવેક બાવ જનના, કાઢી બધા નાખતા;
 મુદ્રા માત્રથી મોહ રાગ હણી જે, શોધે બધી શક્તિને,
 વહે છે “હલુ” દેવ “નાથ” રૂપ તે, શ્રી દક્ષિણા મૂર્તિને. ૧

જેનાથી અમનસ્ક નિત્ય વિચરી, સંસાર સેતુ તરે,
 જેથી તર્ક વિતર્ક સર્વ તજીને, નિઃશંક થૈને ફરે;
 જેથી ભક્ત દશા મહિ વિચરતો, દુઃખો બધાં જે હરે,
 એવા શ્રી ગુરુ દેવને હલુ નમી, આઠે પહોરો સ્મરે. ૨

જેની પૂર્ણ કૃપા વિના નહિ ઝૂટે, સંસારનાં બંધનો,
 ક્રોધો નિર્મલ બોધ દંડરૂપ છે, અગાનીને અંધનો;
 જેથી તત્ત્વમસિ મહા વચનના, સાક્ષાત્કારો થતા,
 તે શ્રી સદ્ગુરુ નાથ હાથ મરડતાં, સંતાપ સર્વે જતા. ૩

હોગે જ્ઞાન શશાંક શ્રેષ્ઠ હિરમાં, તિમિર તેથી ટળે,
 બાંગે બ્રાન્તિ ભરેલ ચિત્ત બ્રમને, બ્રહ્મે જઈ સૌ ભજે;
 જેથી ચિત્તની વૃત્તિ શિતળ થતી, હેમંત વારિ સમી,
 એવા શ્રી ગુરુદેવને હલુ સ્મરે, આઠે પહોરો નમી. ૪

લી. સેવક,

હસપતરામ ગૌરીશંકર નવલખા.

॥ ૐ ॥

આ ક્ષણભંજુર સંસારમાં જન્મ આપનાર માતા—પિતા કિંવા કોઈ વડિલોએ પ્રયત્નથી શાસ્ત્રોક્ત ઋષ્ણાવિવાહની રીતીએ કન્યાદાન કરી જે પુરુષના હાથમાં પોતાનો હાથ અર્પણ કર્યો હોય, તેનેજ પોતાનો, ઇશ્વર તુલ્ય પતિ માની અહર્નિશ તેની તન, મન અને ધન-વડે અનન્ય ભાવે સેવા કરી પોતાના શિયળવૃત્તને અખંડ સાચવતાં પૂર્ણ પાતિવ્રત્ય પાળવું, એ કુલીન અને આત્મહિતેચ્છુ સ્ત્રીઓનું મુખ્ય કર્તવ્ય છે.

પોતાની સથે પરણેલો પતિ કદરૂપો, દુરાચારી, નકારા સ્વભાવનો, રોગી, પિશાચ સરખો, ક્રોધી, મદ્યપાન કરનારો, ટક્ક, બુદ્ધિ વિનાનો, મૂગો, આંધળો, ખહેરો, બયંકર, દારિદ્રી, કૃપણ, નિંદિત, ખીકણ, જુગારી, અથવા લાંપટ હોય, તોપણ પતિવ્રતાએ તે ॥ નિત્ય મધુર વાણી વડે, શરીર વડે, સત્કર્મ વડે, દેવની પેઠે નિત્ય નિત્ય સેવા કરવી. પતિ કરતાં કદાપિ પોતાનામાં રૂપ, ગુણ, જાળ, કળા, ચતુરાઈ, ડહાપણ, વિદ્યા ઇત્યાદિ ગુણો વિશેષ હોય અને સ્વામી તેથી કાંઈ ઓછો હોય, અથવા બિલક્ષણ હોય તોપણ તેની અવગણ કરવાથી સ્ત્રીને નીચી ગતિ પ્રાપ્ત થાય છે.

સંસારમાં મનુષ્યોના પરસ્પર જે જે કાંઈ સંબંધ બંધાય છે તે તે તેમના પૂર્વના ઋણાનુબંધને લીધેજ થી ઇશ્વર ઇચ્છાથીજ બંધાય છે;

× પોતે પોતાને ઘેર બોલાવીને સારી વિદ્યા અને આચારવાળા યોગ્ય વરને માગણી કર્યા વિના વસ્ત્રાલંકારથી પૂજન કરીને જે કન્યાદાન આપવું તેને ઋષ્ણાવિવાહ કહેવા છે. મનુસ્મૃતિ.

એમ સમજી સુચ સ્ત્રીઓએ પોતાને પણ પ્રારબ્ધ કર્માનુસાર શ્રી પ્રભુની ઇચ્છાથી જે પતિ મળ્યો હોય, તે કદાપિ ગુણવાન કે ગુણહીન હોય, તથાપિ તેનાથી કલેશ—કુસંપ નહિ કરતાં પૂર્વ કાલની સ્ત્રીઓનાં ચારિત્રો અને લેખને પાતિવ્રત ષાળતાં પડેલાં કળેા તથા પોતાને સત્શાસ્ત્રથી થયેલો બોધ સ્મરણમાં લાવી, તથા ધૈર્યવડે શુભ પતિ-ભાવનો વિચાર રાખી પ્રાપ્ત પતિથીજ સંતોષ માની પ્રસન્નતા પૂર્વક નિભાવ કરી લેવો જોઈએ. એજ પ્રતિષ્ઠિત મા—માપની પુત્રીઓનો ધર્મ છે. જે ઉચ્છ્રંખલ સ્ત્રીઓ પોતાની ટાપડીપ અને ઉછાંછળી વૃત્તિ પ્રમાણે મન માનતો પતિ નહિ મળવાથી, તે વિવાહિત પતિ સાથે કલેશ, કંકાસ કરી, તેને દ્વંદ્વથી પર પુરુષનું સેવન કરે છે, તે પાપિ-સ્ત્રીઓ આ લોકમાં નિંદાનું પાત્ર થઈ, અદ્ય સુખ માટે પોતાનું સમગ્ર જીવન બગાડી, વૃદ્ધાવસ્થામાં પોતે કરેલાં કુકર્મ સંભારી પસ્તાવો કરતાં અપાર દુઃખો સહી, મરણ સમયે પણ મહા કળેા ભોગવતાં પગલા-દાએ પ્રાણ મુક્ત થઈ, યમપુરીમાં જઈ નરદાદિકની દારણ વેદનાઓ ભોગવે છે.

વ્યભિચાર કર્મ કરનારી જાણી સ્ત્રીઓ યમપુરીમાં જઈ, યમ-દૂતો દ્વારા પોતાનાં કરેલાં કુકર્મનું ફલ ભોગવતાં પશ્ચાતાપ કરે છે:—

મને સુખ કરનાર મારા સ્વામીનું વચન મેં નજ માન્યું, પતિ સેવન એજ સ્ત્રીઓનો મુખ્ય ધર્મ છે એમ જાણીને મેં મારા સ્વામીની સેવા કરી પતિવ્રત ક્યારે પણ પાળ્યું નહિ, તથા મારાં સાસુ આદિ વૃદ્ધની ઘટતી સેવા પણ કોઈ દિવસ કરી નહિ અરેરે ! હે જીવ ! તેં તારા ઉદ્ધાર માટે કાંઈ પણ કર્યું નહિ ? ? ?

જે સુચ સ્ત્રી, વિરહ પતિ મળવાથી અનેક કળેા સહન કરતાં

પણ અનાચરણથી દૂર રહી, તે પતિનેજ ઇષ્ટ માની, તેની આગાને આધિન રહી સેવા કરતાં પોતાનું આયુષ્ય પુરું કરે છે, તે પવિત્ર સ્ત્રીનો માત્ર આ એક જ જન્મમાં પૂર્વજન્મમાં કરેલાં નિષિધ કર્મોનું ૧૧ બોગવી છટી, અંતે પતિ સાથે સ્વર્ગાદિ દિવ્ય લોકની ગતિ પામી અપાર સુખની ભોક્તા થાય છે, પણ જે કુટિલા સ્ત્રીઓ પ્રાપ્ત પતિથી સંતોષ નહિ પામતાં દુઃખરૂપ વ્યભિચારાદિ કર્મમાં સુખ માની જરિ-ણીઓ થઇ નીચ કર્મ કરે છે, તે તો પોતાના માખાપના તથા સ્વા-મીના કુલને કલંક લગાડી, આ લોકમાં અત્યંત દુઃખો ભોગવી છેવટે મહા અધમ ગતિ પામે છે. જેથી તેના આ લોક અને પરલોક બન્ને બગડે છે.

× નારદ પુરાણમાં કહ્યું છે કે:—

દુરાચરણી સ્ત્રી શિયળ બંગ થવાથી પિતાના ને પતિના બંને કુળને અધોગતિ પમાડે છે; તથા પોતે પણ આ લોક ને પરલોકમાં દુઃખી થાય છે.

પતિનું અપમાન કરનારી કુલટા અધમ સ્ત્રીઓની અધમ ગતિ વિષે ધર્મ શાસ્ત્રમાં લખ્યું છે કે:—

સ્ત્રી મેહને લીધે પતિનું અપમાન કરવાથી ક્યા ક્યા નર્કમાં નથી પડતી ? અર્થાત બધી જાતનાં નર્કોમાં પડે છે; ને મહા કબૂટરી મનુષ્યપણાને પામે છે, તો તેમાં પણ તે શું શું દુઃખ નથી પામતી ! સખળાં દુઃખોને પામે છે.

× સ્ત્રી વર્ગ બહુ ભાગે સંસ્કૃતથી અગાત હોવાથી શ્લોકો આપેલા નથી.

દક્ષ સંહિતામાં જણાવ્યું છે કે:—

દરિદ્ર તથા રોગી એવા સ્વામીનું જે અપમાન કરે છે તે વારં-
વાર કુતરી, ગરધણુ, અને મગરીના જન્મોને પામે છે.

પારાશર સંહિતામાં દર્શાવ્યું છે કે:—

દરિદ્ર, ભોગી, રોગી અને મૂર્ખ પતિની જે સ્ત્રી અવગણ કરે
છે તે મુઆ પછી સર્પાણી થાય છે; અને ત્યાર પછી સ્ત્રીના અવ-
તારમાં વારંવાર વિધવાપણું પામે છે.

મનુસ્મૃતિમાં વર્ણવ્યું છે કે:—

જે સ્ત્રી પતિનું અપમાન કરીને સંતાનના લોભથી વ્યભિચારાદિ
કર્મો કરે છે, તે આ લોકમાં નિંદાય છે, ને પતિલોક (સ્વર્ગાદિલોક)થી
પણ હણાય છે.

ન્યારે વર કન્યાની લગ્ન ક્રિયા થાય છે, ત્યારે ચોરીમાં સમ
શૈલ (સમપદી)નું પૂજન કરતાં પરસ્પર સ્ત્રી પુરુષ સાત પ્રતિગાઓ
કરે છે. તેમાં કન્યાની સાત પ્રતિગાઓ નીચે પ્રમાણે છે.

કન્યા વરને કહે છે કે:—હે સ્વામિન્! મહેં આ મોઢું સૌભાગ્ય,
તમારાથી મેળવ્યું.

—આપ જે સંપાદન કરીને લાવશો તેટલામાં હું સંતોષ પામીશ.

—હું નિત્ય આપની આગા સંપાદન કરીશ.

—હું પવિત્ર રહી સારા શત્રુગાર ધારણુ કરી, મન, વચન, અને
કર્મવડે તમારી સાથે રમીશ.

—દુઃખમાં ધૈર્ય રાખનારી, સુખમાં પ્રસન્ન થનારી, એવી હું

આપના દુઃખ સુખમાં ભાગીયણુ છું. આપની આજ્ઞા વિના હું અન્ય કોઈ સ્થળે જઈશ નહિ.

—તમારાં ધરનાં કામો હું સુખેથી કરીશ. સાસુ સસરાની સેવા અને બન્ધુઓનો સત્કાર કરીશ. જ્યાં તમે ત્યાં હું, ને જ્યાં હું ત્યાં તમે, એમ આપની સાથે ઐક્યતાથી વર્તીશ. હું આપને કદી પણ ઠગીશ નહિ ને આપ પણ મને નહિ ઠગો.

—હું હોમ યજ્ઞાદિ કાર્યમાં આપને સહાય કરનારી છું. ધર્મ અર્થ અને કામ સંબંધી કાર્યોમાં હું તમારા મનની ઇચ્છા પ્રમાણે વર્તીશ.

—આ મારી પ્રતિજ્ઞાઓના બ્રાહ્મણ, અગ્નિ, દેવ, મારાં માતા, પિતા અને સંબંધી વર્ગ, જે સર્વ સાક્ષીરૂપ છે.

—એ પ્રમાણે લગ્ન સમયે કરેલી પ્રતિજ્ઞા પત્નીએ પતિ સાથે સંસાર વ્યવહારમાં પર્વતના જેવી દૃઢતા રાખી ઐક્યતાથી વર્તવાનું બતાવવા માટે છે. તેમ છતાં જે નીચ સ્ત્રી બ્રાહ્મણ, અગ્નિ અને દેવ આદિની સમક્ષમાં પતિ આગળ પ્રતિજ્ઞાઓ કરીને, તે પ્રમાણે ન વર્તતાં વિરુદ્ધ વર્તે છે, તે આ લોક ને પરલોક *બંનેમાં દુઃખ પામે છે.

આ હેમમણિ માળાનું પુસ્તક મંગાવનાર સૌભાગ્યવતી સ્ત્રીએ
પોસ્ટ ખર્ચનો અડધા આનાનો સ્ટામ્પ મોકલવો.

॥ ૩૪ ॥

લગ્નમાં સસ પદો.

પતિ પત્નીની લક્ષ્મમાંની પ્રતિજ્ઞાઓ.

વસંતતિલકાવૃત.

વર:—છે ધર્મપત્ની નરનું અર્ધાંગ જાણ્યું,
અર્ધ્યું તુજને મનથી પ્રમાણ્યું;
તેથી હૃદયમાં સદા શુદ્ધ પ્રેમધારી,
રક્ષા કરે અરધ અંગ ગણી તું નારી.

૧

કન્યા:—જ્યાં જ્યાં જશે પ્રભુ તહાં તમ સાથ આવું,
છાંયા રૂપે અનુસરી પતિની કહાવું;
હો સુખ કે દુઃખ જરી મનમાં ન લાવું,
સેવા વિષે રહી સદા પતિ ગુણ ગાવું.

૨

વર:—પાળે કુદુમ્મ, નહિ કસેશ જરા કરે તું,
વૃદ્ધો તણાં વચન નિત્ય શિરે ધરે તું;
કર્તવ્ય તારું મનમાં સમજે અરે તું,
પાળું તદા પ્રણયથી તુજને અરે હું.

૩

કન્યા:—પાળું કુટુંબ, નહિ દ્રોહ ધરં જરાએ,
 સેવા કરં વડિલની વિધીથી સદાએ;
 ધનિયું મળે નવ મળે રહું હર્ષ માંચે,
 સ્વામી તણી ઘણ રહું મન વાણી કાચે.

૪

વર:—જે તું રહે પતિવ્રત નિત્ય પાળનારી,
 સંસાર કાર્ય અડધું તું ઉઠાવનારી;
 વાણી મૃદુથી તન તાપ સમાવનારી,
 પાળું ગણી અધિક પ્રાણીથી પ્રિય નારી.

૫

કન્યા:—ભક્તિ કરં પ્રભુ ગણી પતિ હું તમારી,
 સ્વામી તણા ચરણમાં રહું ભાવ ધારી;
 વાણી વદી કદુ કદા નહિ દુઃખાવનારી,
 બાપું સદા મધુર વાક્ય વિનોદકારી.

૬

વર:—આગા ધરી સ્થિર પરે સહુ સુખ દેતી,
 સંસાર કાર્ય સુખ દુઃખ વિભાગ લેતી;
 એવી કુલીન પ્રમદાપર રાખી પ્રીતિ,
 પાળું ધરી સજ્જન કરી રીતી.

૭

કન્યા:—સ્વામી તણા સુખ વિષે, રહુ પૂર્ણ સુખી,
 માઓ કદી દુઃખો તમેા ઘડેં હુંય દુઃખી;
 એ રીત નિત્ય સુખ દુઃખ વિભાગોં થાઉં,
 આગા તમારી શીરથી સપળા ઉઠાવું.

૮

વર:—શાઆનુશાસન જદા કહ્યું પાળનારી;
 થૈ ધર્મપત્ની પતિના પદ સેવનારી;
 સંસારવારિ નિધિ પાર ઉતારનારી,
 છે ધન્ય જન્મ મુજ જો મળ્યો ધર્મનારી.

૫

કન્યા:—થઈ સ્નાનથી ઝડપ થકી, અતિ થુક દેહે,
 કીડા કડે નિજપતિ થકો સ્વામી ગેહે;
 ચક્ષુ તથા, મનથકી નગણ્ય ખીજાને,
 માનું ખીજા પુરૂષ, બ્રાત પિતા સમાને.

૧૦

વર:—હુંયે નહિ હયું તુને કદી કાષ્ટ રીતે,
 સાક્ષી કર્યા જગપતિ અતિ ચાહું ચિત્તે;
 પાળીશ અંગ ગણીને, તુજને હું પ્રીતે,
 એ ધર્મ પત્ની સમજે, નિજ ધર્મ નિત્યે.

૧૧

કન્યા:—વાણી શરીર મનથી, હયુંના પતિને,
 સાક્ષી કર્યા વચનના કમળા પતિને;
 સાથે રહીશ જગમાં, સુખથી સુપ્રિતે,
 ના કલેશ થાય કદી, વર્તીશ એવી રીતે.

૧૨

વર:—સંસાર કાર્ય સધળા દધને સુધારી,
 ધર્માર્થ કામ વિષયે, બહુ સહાયકારી;
 આ લોકમાં સુરક્ષાક બતાવનારી,
 મુક્તિ તદા સહજ દંપતિની બનારી.

૧૩

કન્યા:—બહેલી ઉઠી પતિ થકી, મહા કાર્ય ત્યાગી,
 ચણાદી કાર્ય કરવા, મહાં અર્ધ બાગી;
 ધર્માર્થ કામ સમયે, રહુ નિલ સાથે,
 સર્વ સ્વમેવ અરધ્યું, નિજ નાથ હાથે.

૧૪

સાખી.

પતિ પરમેશ્વરનું રટણ, શુદ્ધ મનથી જો થાય;
 જન્મ મરણ ફેરો ટળે, પાપ અમાપ કપાય.
 દેવ પીયુ દૈવત પીયુ, ને પીયુ છે સ્ત્રીનાં પ્રાણુ;
 લીન રહે પતિમાં સતિ, તો થાએ કલ્યાણુ.

ફેરમફેસ ઓફ ચીરેટા સીરમ.

જીણું તાવને માટે રામબાણુ ઉપાય છે. ઉધરસ પાંડું રોગ,
 છાતીમાં દાહ, શોષ, ખરોજ, કગતર, નખગામ્, અંધકોટ, નળઅંધ વાયુ,
 વાંસાની શટ, કમરનો દુઃખાવો વગેરે દર્દોને નિર્મૂળ કરી બગડેલાં
 લોહીને સુધારી જઠરાગ્ની પ્રદીપ્ત કરે છે અને દસ્ત સાફ લાવે છે.
 દીપન, પાચન તથા પૌષ્ટિક છે. બોટલનો રૂપિઓ દોડ.

મનસુખરામ દલપતરામ નવલખાની કુ. સોલ એજન્ટ-જામનગર.

ઉપસંહાર.

પતિ પ્રત્યે જે સારા સ્વભાવવાળા, મધુર મોહનારી, રડા આચરણવાળા, સુખરૂપ દેખાવવાળા, પતિમાંજ એક ચિત્ત રાખનારી, તથા પ્રસન્ન મુખવાળા હોય તેનેજ ધર્મચારિણી જાણવી.

સ્ત્રીઓનો તો પતિજ દેવ, રનેહી તથા ગતિ છે. પતિના સમાન કાષ્ઠ બીજું ગતિ તથા દૈવત્વ દેનારું નથી, કારણ જગતમાં પ્રત્યેક સ્ત્રીઓને પોતપોતાનો પતિ પરમેશ્વર તુલ્ય સેવ્ય છે.

આજ પતિની સેવક છે, એમ અનેક ધર્મ શાસ્ત્રો, પુરાણો અને ઇતિહાસોથી ચોક્કસ સિદ્ધ થાય છે.

સતી શિરોમણિ અનુસુયાએ પોતાના પ્રાણનાથની સેવા ન ચૂકવાનેજ સોસો વર્ષ સુધી અનાવૃષ્ટિનાં અસહ્ય દુઃખો સહન કરેલ છે.

મહાસતી અરૂંધતિએ તેજ ધર્મ જાળવવા પોતાના સો સો પુત્રોનો નાશ થવા છતાં ધીરજ ધરી પોતાના પતિને ધૈર્ય આપેલ છે. પરમ પવિત્ર લોપામુદ્રાએ તેજ ધર્મ નિષ્પ્રમાદપણે સેવી અદ્ભૂત કીર્તિ મેળવી છે.

સૌભાગ્યનાં ભુષણ ઇચ્છનારાં ભોગવતીએ ભારે ભયંકર નાગરૂપ પતિની પણ પરમેશ્વર ભુદ્ધિથી પ્રેમપૂર્વક પૂજા કરીને એજ ધર્મનો ચમત્કાર દેખાડ્યો છે.

નીતિના નિવાસરૂપ નર્મદાએ ક્રોધી, કુર, કપટી અને અનેક દુર્ગુણવાળા દૌશિક નામના પોતાના પતિને મસ્તકપરે ઉપાડી પ્રત્યેક પૂણ્ય તીર્થમાં ફરીને એજ ધર્મનો ઉત્કર્ષ કર્યો છે.

મહા પ્રતાપવાળાં મદાલસાએ પોતાના પ્રાણનાથ કુવસ્થાશ્વનું

દંતી દાનવથી ખોડું બહિત સાંભળી પોતાના પ્રાણ પરહરીને પણ
ધર્મની દહતા કરી છે.

જગજનની સતીયે પોતાના પિતા દક્ષ પ્રજાપતિના મુખથી
પોતાના પ્રાણનાથ સદાશિવની નિંદા સાંભળીજ પોતાના પ્રિય
પ્રાણોને પરલોકના પ્રવાસી કરી તેજ ધર્મની મહત્તા બતાવવામાં
આફી રાખ્યું નથી. એટલુંજ નહિ પરંતુ ફરીથી હિમાચળને ઘેર
જન્મ લઇ જન્માંતરમાં પણ તેજ પ્રાણનાથની પ્રાપ્તિ માટે બાર બાર
વર્ષ સુધી દુષ્કર તપ કર્યું. છેવટ તપનું ફળ પ્રાપ્ત ન થતાં ચિતા
ખડકીને તેમાં પોતાના કોમળ શરીરની આહુતિ આપવાની તૈયારી
કરી શુદ્ધ સતિ ધર્મ લોકોના હૃદયમાં ચિતરેલ છે.

પવિત્ર સતી સાવિત્રીએ યમરાજના દુર્ભેદ પાશના બંધનથી
પોતાના પ્રિય પ્રાણનાથ સત્યવાનને છોડાવી ધર્મની ચડતી, આબાદી,
અને કલ્યાણ કરવાપણું પ્રસિદ્ધ કરેલ છે.

સતિજન શિરોમણિ સીતાજીએ રાજ્યસુખનો વૈભવ ભાગી
બાર વર્ષની બાલ્યાવસ્થામાં રઘુકુળ તિલક શ્રીરામચંદ્રજીની સાથે
ઐશ્વર્ય સુધી વનવાસનાં દુઃખોમાં ભાગ લઇ ઉપરનાજ ધર્મની
સર્વોત્તમ મહત્તા દર્શાવી છે.

સદગુણી દમયંતીએ પોતાના પ્રાણનાથ પૂરુષશ્લોક નળરાજ
સાથે રાજ્ય સુખ અને પ્રાણ તુલ્ય પોતાનાં બાળકોને પણ મેલી દઇ
વનવાસમાં દુઃખનો ભાગ લીધો; એટલુંજ નહિ પણ કળીના આવેશથી
અર્ધ રાત્રીને સમયે નળરાજ પોતાને બર નિંદ્રામાં બચંકર વનમાં
એકલી સુકીને જતા રહ્યા છતાં તેની ઉપર ઇર્ષ્યા કે દ્વેષ લેશ પણ
ન લાવતાં પોતાના પિતાને ઘેર હજારો પ્રયત્ન કરી પહોંચ્યાં ને નજી

તેનો ત્યાગ કરવાથી પોતાના ઉપર પડેલાં દુઃખોને નહિ સંભારતાં પૂણ્યશ્લોક નળરાયમાં નિઃસીમ પ્રેમ રાખી તેની પ્રાપ્તિ કરી શું કર્મની પુણીમાં કંઈ કયાશ રાખી છે ?

રાજ્યપુત્રી શ્રી શકિમણીજીએ પોતાના વિવાહના વખતે પોતાના પ્રાણનાથ શ્રીકૃષ્ણને આવતાં વિશ્વંય થવાથી તે સમયે પોતાના પ્રાણુને નાશ કરવાની તૈયારી કરી તે તથા પોતાના સહોદર ભાઈ શકિમનો વધ કર્યો તોપણ તે વિષે દ્વેષ કે આદર્ય ન કરતાં ઉલ્લાસી બળભદ્ર વિષે યાવત જીવિત પ્રતિદિવસ વધતી માન્યદષ્ટી રાખીને સતીધર્મને ટેકા આપેલ છે.

શ્રીઓને તો પ્રાણનાથજી સેવ્ય છે જ્યાં શ્રી પોતે સેવક છે. કુલીન શ્રીઓએ પોતાનો પતિ અંધ હોય, કે અપંગ હોય, કુખડો હોય કે કશ્ચો હોય, મુંગો હોય કે મન દુરેલો હોય, રોગી હોય કે રીસાળ હોય, કુર હોય કે કપડી હોય, જડ હોય કે જુગટીઓ હોય તોપણ તેને પોતાનો પરમેશ્વર, પોતાનું દેવત અને પોતાનું સર્વસ્વ માનવો; તેમજ મન, વચન, કર્મથી સેવા કરતાં તેનું પ્રિય અને હિત માય તેમજ કરવું. ઇતિ શિવમ:

દેવનું બાલામૃત.

એ નાનાં બાલકોને માટે અમૃત સમાન છે. તંદુરસ્ત અને પુષ્ટ બનાવે છે. ઉપરાંત જીર્ણીવર, ઉધરસ. સળેખમ, અતિસાર, પાંડુરોગ, પેટનું વધતું, શરીરનું ફીકું પડવું વીત્રેરે રોગોપર ચોક્કસ અસર કરે છે. બોટલના બાર આના.

મનસુખરામ ડી. નવલખા. એન્ટ-જામનગર.

॥ ૐ ॥

ભારત વર્ષની વિદુષી આર્યાઓ.

ગમલ.

અહો ! આ હિન્દ દેવીની, કુખે જન્મેલીઓ જાયા;
 ક્યે છે મુક્ત કંઠેથી, ગુણો જોનાં કવિરાયા.
 વિદુષીઓ હતી એ તો, ન્યાય વેદાન્ત આદિમાં;
 નહિં હારી રૂપિઓથી, પ્રખર શાસ્ત્રાર્થ આદિમાં.
 મારગી, સુલભા આદિ, ગમ રીસામને ક્યાંએ;
 અરે તારામતિ રાણી, ગમ મુંઝામને ક્યાંએ.
 સતી મન્દાલસા દેવી, બ્રહ્મવિદ્યા તણી દાતા;
 દમ નિજ બોધ પુત્રાને, ક્યાં નિજ રૂપથી જાતા.
 અહો મન્દોદરી રાણી, હતી લોકેશની પ્યારી;
 વિદેહીને હરિ લાવી, કરો કાં ? જનની ખ્વારી.
 અરે ઉપદેશ દેતીતી, દશાનનને સુતીતિનો;
 તથાપિ કાલને આધિન, ન માન્યો બોલ પ્રીતિનો.
 સતી સીતા ગયાં ક્યાંહે, ગયાં ક્યાં દ્રૌપદી દેવી;
 અહો શો નેમ ગાન્ધારી, રહીતી પ્રેમથી સેવી.
 રાય ધૃતરાષ્ટ્રની આંખો, તણું સુખ જો અકારૂંરે;
 તો પછી નેત્ર મ્હારાનાં, સુખોને કું ધિક્કારૂંરે.
 રહી નિજ નેત્ર પર બાંધી, સદા માટે અરે ! પાટો;
 પતિવ્રત પાળવા માટે, ન દીધો પાયને પાછો.

ગમ્મ સિલાવતી ક્યાંએ, ગણિત નિર્માણ કરનારી;
 અહા વિદ્યાધરી દેવી, સભા અધ્યક્ષ બનનારી.
 ગમ્મ ક્યાં પદ્મણી રાણી, ગમ્મ ક્યાં જ્ઞેષ્યાધરે;
 ગમ્મ ક્ષત્રાણીઓ ક્યાંએ, બતાવી ઘો વધાધરે.
 અરે મુજ આર્ય બહેનો કાં ? ત્યજો નહિ મોહિની નિદ્રા;
 જુઓ જગી જરા આંખે, થઈ તમ જાતમાં 'ભદ્રા.
 દષ્ટ પ્રાણાહુતિ પ્રેમે, ટકાવ્યો ધર્મ પૂર્ણ તયા;
 તમે પણ હે ? બગિનીઓ, ટકાવો ધર્મ પૂર્ણ તયા.
 અહા ? આદર્શ રૂપ બનો, લઈને શ્રેષ્ઠ કેળવણી;
 કરો તૈયાર સંતાનો, દઈને શ્રેષ્ઠ કેળવણી.
 જુઓને જગીને બહેનો, ત્યજો રીતો નકારીને;
 સતીઓનાં ચરિત્રોને, હૃદય માંહે વિચારીને.
 કથે છે *કહાન હે બહેનો, કવિયો હોંશથી ગઈ;
 હેમની આ મણિમાળા, કરો ધારણ તમે કંઈ.

“ કર્ણિકનું ઐગ્યુમિક્ષયર. ”

સઘળી જાતના તાવપર રામબાણુ દવા (લાલ રંગની.)

આ દવા ટાઢીઓ, એકાંતરીઓ, મેલેરીઓ કે ઇનફલ્યુએન્સા
 વીગેરે સઘળી જાતના તાવ ઉપર કેવળ અકસીર છે. આ દવાથી કોઠો
 સાફ થાય છે. મોઢામાં ખાવાની રચી થાય છે, અનાજ હજમ થાય
 છે. અને એકજ ખોટલથી તાવ બંધ થાય છે.

ગૌરીશંકર કાશીરામ નવલખા સોલ્ડ એન્ટ-જામનગર.

श्रीयोगेनुं सौभाग्यप्रद्वि करनाइं पति स्तोत्र.

नमः कान्ताय भर्त्रेय, शिव चन्द्र स्वर्षिणे;	
नमः शान्ताय दान्ताय, सर्व देवा श्रमायय.	१
नमो अक्ष स्वर्षाय, सती प्राणु परायय;	
नमः स्थायय पुण्याय, हृदाधाराय ते नमः	२
पंय प्राणुाधि देवाय, यक्षुष स्तार कायय;	
गान धाराय पत्नीनां, परमानन्द दायिने.	३
पति अक्ष प्रति विष्णु, पति देव भृक्ष्वर;	
पतिश्च निर्गुणुा धारो, अक्षर्षो नमोस्तुते.	४
क्षमस्व भगवन् दोषं, गानागान कृतंययत;	
पत्नी अंधो दयासिन्धो, दासी दोषं क्षमस्वय.	५
धृदं स्तोत्रं भडा पूषयं, सृष्ट्यादौ पक्षयाकृतम्;	
सरस्वत्याय धरया, गंगयाय पुरातनम्.	६
सावित्र्याय कृतं पूर्वं, अक्षणे यापि नित्यश;	
पार्वत्याय कृतं भक्त्या, कैलासे शंकरायय.	७
मुनीनांय सुराणुांय. पतिन भिश्च कृतं पुरा;	
पतिप्रतानां सर्वासां, स्तोत्रमे तच्छु भावहम्.	८
पतिप्रताय स्तुत्वाय, तीर्थ स्नान इक्षं क्षमेत;	
धृदं नष्ट्वा सती भक्त्या, बुंते सा तदनुगया.	९

પતિ સ્તોત્રનો ભાવાર્થ:—

- ૧ શિવ અને ચન્દ્ર સ્વરૂપ કાન્ત-ભર્તાને નમસ્કાર હો. શાન્ત, દાન્ત, અને સર્વ દેવના આશ્રયરૂપ પતિદેવને નમસ્કાર હો.
- ૨ નમન કરવા યોગ્ય, બ્રહ્મરૂપ અને સતીના પરમ પ્રાણરૂપ પતિને નમસ્કાર હો. પૂજન કરવા યોગ્ય, અને હૃદયના આધાર રૂપ પતિને નમસ્કાર હો.
- ૩ પાંચ પ્રાણના અધિદેવ, આંખના તારારૂપ, ગ્લાનના આધારરૂપ અને પત્નીને પરમ આનંદ આપનારા પતિદેવને નમસ્કાર હો.
- ૪ પતિ બ્રહ્મા છે, પતિ વિષ્ણુ છે અને પતિ એજ મહેશ્વર છે. પતિજ નિર્ગુણ, આધારરૂપ અને બ્રહ્મરૂપ છે; તેમને નમસ્કાર હો.
- ૫ હે ભગવાન જાણે અનળપ્રયે કરેલા મારા અપરાધ ક્ષમા કરો. હે પત્નીના મિત્ર, હે દયાસિંધુ, આ દાસીના દોષ ક્ષમા કરો.
- ૬ આ મહા પવિત્ર અને પુરાતન સ્તોત્ર સૃષ્ટિના આરંભમાં બ્રહ્માએ રચેલું છે. આ સ્તોત્ર સરસ્વતિ, ધરા અને ગંગાએ પઠન કરેલું છે.
- ૭ પૂર્વે સાવિત્રી પણ તે વડે નિત્ય બ્રહ્માની સ્તુતિ કરતાં અને કૈલાસમાં પાર્વતી પણ એ સ્તોત્ર વડે શંકરની ભક્તિ કરતાં.
- ૮ પૂર્વે ઋષિ પત્નીઓ અને દેવતાઓની પત્નીઓએ પણ આ સ્તોત્રવડે પોત પોતાના પતિઓની સ્તુતિ કરી છે; કેમકે આ સ્તોત્ર સર્વ પતિવ્રતાઓનું કલ્યાણ કરનારું છે.
- ૯ જે પતિવ્રતા નારી આ સ્તોત્રવડે પતિની સ્તુતિ કરે છે, તે તીર્થ સ્નાનના ફળને પામે છે. સતી સ્ત્રીએ ભક્તિપૂર્વક આ સ્તોત્રના ઉચ્ચાર વડે પતિની સ્તુતિ કર્યા પછી પતિની આશા લાધને ભોજન કરવું.

॥ ૐ ॥

સ્રીઓનું ઉત્તમ કર્તવ્ય.

(રાગ-ઓધવજી સંદેશો દેળે સ્થામને.)

સાંભળજો ખેનોરે ધર્મની વાતડી,
નિત્યકર્મ શાં કરે સતી સનાર જો;

ગૃહસ્થ આશ્રમમાં તે કેવી સંચરે,
તરે કેમ ભવસાગર સહ ભરથારજો.

સાંભળજો.

પ્રાતઃ વહેલાં પહેલાં પતિની ઊડવું,
ચ્છાવું પ્રભુથી સ્વામીનું કલ્યાણ જો;

શરીરની શુદ્ધિ બહિ અંતરથી કરી,
ઉઠાડવા પાછળથી પ્યારા પ્રાણજો.

સાંભળજો.

દત્તણુ શૌચ થયા પછી પિયુને નવાડવા,
પેરાવો વસ્ત્રો પાવન લાઝ હાથજો,

વેદધ્વનિથી સંધ્યા હવન બંને કરો,
બ્રહ્મચર્ય કરી રીઝાવો જમનાથ જો.

સાંભળજો.

૧ સ્રીઓનું નિત્યકર્મ મેળવવા ઇચ્છનારે અડધા આનાનો
ચોરટ સ્ટેમ્પ મોકલી બીલખા આનંદાશ્રમમાંથી મંગાવવું.

પ્રણામ પતિને કરીને ધર કામે મચો,
વાળી ચોળી વાસણ માંજ સાફજો;

ફુવડ માફક ઢાલી કુથલી ના કરો,
સવારના પહોરે નવરાંની સાથજો.

સાંભળજો૦

ચોગ્ય સમય રાંધીને પતિને જમાડવા,
રીઝવતાં કરી મીઠી મીઠી વાતજો;

ઉકેલી બોજનથી સસરા સાસુને,
પિતૃ, અતિથિ, તર્પી જમજો આપજો.

સાંભળજો૦

પરવારીને બલિ વિશ્વ ^૧ભૂત્યો થકી,
વાંચો શીખો, ભરતર ભરજો સારજો;

સાયંકાળે પાછા પતિના આવતાં,
સંધ્યા હવન જમાવો કરીને પ્યારજો.

સાંભળજો૦

રસોષ્ઠ બોજનથી રાત્રિમાં નિપટીર,
પોઢાડો પ્રીતમને ચાંપી પાયજો;

સુખ દુઃખની વાતોથી હૈડાં મેળવી,
મીઠડા રસ ઉછળાવો, પ્રેમ ઉપાયજો.

સાંભળજો૦

સંતાનોને કેળવો શિક્ષા જ્ઞાનથી,
કદિ પણ ક્રોધ કરીને મારો ન મારજો.

સાંભળજો૦

ધીર, વીર, શુરવીર, ગંભીર, બનાવજો,
કહીને મહા પુરુષોનાં જીવન સારજો. સાંભળજો

જગત તણાં ઉપકારે જીવન ગાળજો,
દૂર કરી દુઃખિયાંનાં કષ્ટ અપારજો. સાંભળજો

પતિની સાથે આશ્રમ ધર્મ નિભાવીને,
ધર્મ અર્થ ને કામ, મોક્ષ દ્યો સારજો. સાંભળજો

(સતી સંગીતાવળિ.)

કચ્છ, કાઠિયાવાડ, ગુજરાત, મારવાડ, મદ્રાસ, મુંબઈ
તથા બંગાળા વીગેરે દેશોમાં જાહેર થયેલી
xજીવન રસાયન દવાઓ.

વ્યાધી હજાર પણ ઔષધ બાર.

સર્વેને જાહેર છે કે જરમનીના વિદ્વાનો સાયન્સમાં આગળ
વધેલા છે. એમ એમાંના ડોક્ટર “સુસ્લરે” બાયોકેમીક” જેને આપણે
xઉપરનાં નામથી જાણીએ છીએ તે દવાઓનો દરેક મનુષ્ય જીવન-
રસાયન સાથે વાંચીને ઉપયોગ કરી શકે છે. ખુશી થવા જેવું તે છે
કે આમાં પથ્ય કાંઈ પાળવાનું નથી, માત્ર સહજ, સ્વાદમાં મીઠી,
અસર માત્ર એક બે દિવસમાં. પેટી એકના રૂપિઆ સાડા પાંચ.
પોસ્ટ ખર્ચ જુદું.

મનસુખરામ ડી. નવલખા સોલ્ડ એજન્ટ-જામનગર.

॥ ૐ ॥

(થોડી મુદતમાં બહાર પડશે.)

બીજી આવૃત્તિ.

સ્વાર્થમય સંસાર.

એ નામનું રસીક નોવેલ ચાલુ જમાના પરથી સુધરેલી દળ-
છળમાં અસરકારક રીતે શ્રંગાર, કથણા, હાસ્ય અને વિરસ વગેરે
રસોથી પાંત્રીશ પ્રકરણમાં પ્રથમ ભાગ પૂરો કર્યો છે. કિંમત અગાઉથી
આહક થનાર પાસેથી રૂપિયા બે પાછળથી રૂપિયા ત્રણ.

૩૫ પ્રકરણનાં મથાળાં.

૧ મનહર બાગમાં માનુની, ૨ બવિષ્ય વેત્તાની ડગાઈ, ૩
જુગારના અખાડામાં ખૂન, ૪ જૂનિ આંખે નવા તમાસા, ૫ સભા
મંડપમાં સરસ્વતિ, ૬ નર્મદાનું મદનપાળ સાથે નાશી જવું, ૭ પો-
લીસનો પ્રપંચ, ૮ શામબાની શોધ, ૯ સરસ્વતિના સ્વદેશોદ્ધાર, ૧૦
પારસી બાનુનો પથ્થાતાપ, ૧૧ સુંદરબાનો સંતાપ, ૧૨ કાર્યભારીની
કુરતા, ૧૩ મદનપાળનો મોજશોખ, ૧૪ વશીકરણના વરઝોરા, ૧૫
રાંડયા પછીનું ડહાપણ, ૧૬ વિધાતાની વિચિત્રતા, ૧૭ સરસ્વતિની
શોધ, ૧૮ શયનગ્રહનું શિવમંદિરમાં સ્વપ્ન, ૧૯ નર્મદાનું કલ્પાંત,
૨૦ છતની ખૂંદ, ૨૧ નિમકહરામિ નોકર, ૨૨ દૂરદશાનો દેખાવ, ૨૩
પત્નીનો પત્ર, ૨૪ દુઃખને અંતે સુખ, ૨૫ મિત્ર પત્નિ તે માતૃ, ૨૬
પુત્રોત્સવ, ૨૭ શ્રીમંતમાં સંતાપ, ૨૮ કામિની કળા, ૨૯ પતિની
પરિક્ષા, ૩૦ શિયળવટા ભંગ, ૩૧ સુંદરીને સદુપદેશ, ૩૨ પ્રમદામતિ
પાનીએ, ૩૩ અવિનાશીની અદ્ભુત ઇચ્છા, ૩૪ પતિ પત્નિનો પ્રેમ,
૩૫ અંધાવશોકન.

અભિપ્રાયોમાંની સદ્ગુણ ટીપણ.

ચાલુ જમાના પરથી સુધરેલી ઢબજબમાં લખાયેલું સ્વાર્થમય સંસારનું નોવેલ વાંચી જોતાં અત્માનંદ થયો, લેખક મી. નવલખાનો કલમની શૈલી અને ઉંડા સમાયેલા વિચારો ગુજરાતિ જનોને આનંદ ઉપજવી ચાલતા કઢંગા રિવાજને દૂર કરાવશે ?

કૃપનાલાલ કેશવલાલ ત્રિવેદી બી. એ. એલ. એલ. બી.

હાઇકોર્ટ પ્લોડર—ભાવનગર.

લેખક મી. નવલખાનો શ્રમ અતિ સ્તુત્ય છે. લેખની શૈલી સ્થળે સ્થળે સ્વદેશાભિમાનનો જુશો અને હૃદયનો ઉત્સાહ આપોઆપ દર્શાવી દે છે. ખાસ કરીને બાળલગ્નપ્રતિ બંધક વિવેચન સર્વને ચોક્કસ મનન કરવા યોગ્ય છે. એકંદરે પુસ્તકમાંના શ્રંગાર, હાસ્ય, વીગરે રસોના વિષયો જન સમાજને આકર્ષણ કરે તેવા હોઈ નિઃસાહી મનને આનંદમય કરી દે છે.

કનૈયાલાલ ગીરધરલાલ કોઠારી.

બી. એ. એલ. એલ. બી. મુંબઈ.

સ્થળ સંકેતને લીધે અભિપ્રાય વગરનાં નામો.

મે. નિર્ભયશંકર જીવજીરામ માડ દિવાનજી સાહેબ પોરબંદર.

મે. મણિશંકર ગોવિંદજી વૈદ્ય શાસ્ત્રીજી જામનગર.

મે. હરિશંકર વેણીશંકર વૈશ્રવ બી. એ. એલ. બી. જામનગર.

મે. એમ. પેસ્તનજી દિવાનજી સાહેબ જામનગર.

પુસ્તક મેળવવા ઇચ્છનાર માહકોએ નીચેના શિરનામે જણાવવું.

હલપતરામ ગૌરીશંકર નવલખા, જામનગર.

“ ખાસ સ્ત્રીઓ માટે ચોક્કસ દવાઓ. ”

આરામ ન થાય તો પૈસા પાછા.

દર્દીએ હકીકત જણાવવાથી વિશેષ સુચના મળશે. દરેક નીચેની દવાની બોટલની કિંમત રૂપીઆ એક છે.

ચંદ્રપ્રભા ગુટી:—લોહ ભસ્મ (શીલાજીતવાળી) આ દવા પૈસાબ ધાતુનાં દર્દો માટે ચોક્કસ ઉપાય છે.

વિજય ચુર્ણ:—ખાવાથી તથા ચોપડવાથી સધળી જાતના હરસ કે તેથી થયેલાં દર્દો અઠવાડીઆમાં આ વિજય ચુર્ણ મટાડે છે.

પ્રદર ચુર્ણ:—સર્વ પ્રકારના પ્રદર યાતો સ્ત્રીઓનાં મર્મોશયનાં ગુમ દર્દો માટે આ ખાસ દવા છે. તેથી શ્વેત કે રક્ત પ્રદર, અનીય-મીતપણે બહાર બેસવું, લોહી થોડું યાતો વિશેષ દેખાવું, શરીરનું ફીકું પડવું અને અશક્તી વિશેષ આવવી વિગેરે મટાડે છે.

પ્રમેહ ચુર્ણ:—દરેક જાતનાં પ્રમેહનાં દર્દો પર આ દવા એક ઉત્તમ ઉપાય છે. પીત્તા તથા ધોવાથી મટે છે.

અશક્તિ ચુર્ણ:—માંદગી પછી કે સુવાવડના ગયા પછી કેટલીક સ્ત્રીઓના શરીરમાં અશક્તી દેખાય છે. શરીર ફીકું પડે છે, સાંધાઓ દુ:ખે છે, કળતર થાય છે; પાશનશક્તિ મંદ થતાં જાડા થઈ જાય છે તે બધાં માટે ઉત્તમ ઉપાય છે.

સગર્ભા ચુર્ણ:—સગર્ભા સ્ત્રીને સુખ પૂર્વક પ્રસવ થવા માટે રાખવાણુ છે, સેવન રાખવાથી બાળક પુષ્ટ, નિરોગી, થાય છે અને મર્મઆવ થતો અટકે છે. ગર્ભ રહ્યા પછી આ દવા લેવાની છે. પોસ્ટ ખર્ચ જુદું.

મનસુખરામ હલપતરામ નવલખાની દુ. ભાવનગર.

અમે ઘેલાં.

#લેખક:—સૌ. હેમકુંવર. સ્થળ જુનાગઢ.

રાગ-ગઝલ.

અમે ઘેલાં, સદા ઘેલાં, પતિના પ્રેમમાં ઘેલાં;
 અમે છઠ્ઠાએ સદા ઘેલાં, પતિના સ્નેહમાં ઘેલાં.
 પતિના સ્નેહની પાસે, અમારે કાંઈ નહિ ન્યૂન;
 પતિની સ્નેહ દૃષ્ટીમાં. અમે ઘેલાં ! અમે ઘેલાં !
 સુખો દુઃખો તથા રાશી; કદિ કંઈ પડે શિરપર;
 પતિના સ્નેહની પાસે, અમારે છેજ એ તૃણવત્ !
 નથી તૃષ્ણા બીજી કાંઈ, પતિના સ્નેહની વિના;
 નથી આશ્ના બીજી કાંઈ, પતિના પ્રેમના વિના.
 પતિના સ્મીતની પાસે, નથી સુખ સ્વર્ગની કિંમત;
 પતિના સ્મીતમાં રમતાં, અમે ઘેલાં ! અમે ઘેલાં !
 દુનિયાં છો ગણે ઘેલાં, નથી તેની કશી પરવા;
 દુનિયાં છો ગણે ગાંડાં, અમે ઘેલાં ! અમે ઘેલાં !
 પતિના સ્નેહ અમૃતથી, હૃદય સીંચ્યું થયાં ઘેલાં,
 ફૂંટે મહાર્ ગયું નહાશી, થયાં ઘેલાં ? થયાં ઘેલાં ?
 હવે ડાઘાં નહિ થઈએ, હૃદય ઘેલું બન્યું છે જ,
 હૃદય મળી એ થયાં એક, થયાં ઘેલાં ? થયાં ઘેલાં ?
 હવે ઘેલાં થયાં ઘેલાં, અમે ઘેલાં, સદા ઘેલાં,
 પતિના પ્રેમની પાસે, અમે ઘેલાં ? અમે ઘેલાં ?
 પતિના સ્નેહની પાસે, અમે ઘેલાં ? ખરે ઘેલાં ?

અમારે ત્યાં મળતાં ખાત્રી ભરેલાં ઔષધો.

પૂર્ણ ચંદ્રોદય રસ	૧	તોલાના રૂ.	૭૫
સહસ્રપુટી અબ્રક	૧	"	૬૦
સતપુટી અબ્રક	૧	"	૧૦
સુવર્ણ વસંતમાલતી	૧	"	૧૫
લોહ ભસ્મ કાળી	"	"	૧૫
લોહ ભસ્મ લાલ	"	"	૧૦
અહીષ્ટીકપાટ રસ	"	"	૫
શુધ મોતીનો સુરમો ગુલાબી	"	"	૪
" કાળો	"	"	૨
" " "	"	"	૧
ખાળ સોગડી દશ તોલાનો રૂ.			૧
જીવન રતલ ૧ એકના			૨
દ્રાક્ષા સવ શીથા એકના			૨
મંડુર તોલા ૧ ના			૨
ચંદ્રપ્રભાગુટી તોલા ૧ ના			૧

એ સીવાય ઘણી દવાઓ મળે છે પત્રથી પૂછવો.
જવાબ માટે ટીકેટ બીડવી.

દલપતરામ ગૌરીશંકર નવલખા—જામનગર.

॥ ॐ ॥

અભિપ્રયના.

હીસની વીંટીઓથી હાથને શોભાવનાર અને સાચાં મોતીની માળાઓ ગરદનપર લટકાવી લહેર કરનારા ધનવાનોએ, સમજવું જોઈએ કે, બંધુઓના દયામણા મોં ઉપર દુઃખમગતી ચક્ષુઓમાંથી, પોતાની ગરદનપર લટકતાં મોતીઓ કરતાં પણ મોટાં મોટાં અને કિંમતી બાંસુઓ ખરી પડે છે અને પોતાના સ્વપ્નર્થી બંધુઓ, પોતાના જાત ભાઈઓ, આજીવિકાની ઉપાધીથી ધર્મ કરી શકતા નથી, નીતિથી વર્તી શકતા નથી, સત્ય શું છે તે સમજી શક્તા નથી અને અજ્ઞાનમાંજ આથક્યા કરે છે. આંખું નજરોનજર નિહાળતાં છતાં, પોતાની શક્તિ છતાં પણ અને પોતાની સંપત્તિનો સદુપયોગ કરવો સૂઝતો નથી એવા શ્રીમાનો છોકરા છોકરીઓના લગ્ન પ્રસંગમાં નાચ, પા અને લાઈટ વિગેરેમાં હજારો રૂપિયા ઉડાવવા ઉપરાંત હજી જીવની હિંસા કરવા કારણજૂત બને છે. એવાં નકામાં ખાં કરવામાં, જેવા ઉત્સાહી અને આનંદી બને છે તે માંહેનો સેંઠ એક ટેકો પણ સાચા જીગરથી ધર્મના ઉત્તેજન અને ધર્મ સાધનોની સંભાળ અર્થે પરીપ્રકાર કરવા ઉત્સાહી થતા હો તો આજે આપણી દરેક કોમો સંપીલી, શ્રદ્ધાળુ, ઉદ્યમી અ સત્ય સંપાદન કરનાર કેમ ન હોત ?

જગો, શ્રીમાનો, જગો, ઉઠો; અને કેળવણી આપી કર્તવ્ય કરો.

